

דוד ישעיהו זילברבוש

מפנקס זכרונותי תל אביב תרצ"ו

9 עיירת מולדתי העיירה זלישציק במזרח גליציה היתה בימי בחרותי עיירה שרובה יהודים חסידים, גמורים ושאינם גמורים. לחסידים גמורים נחשבים אלה אשר נוסעים פעם או פעמים בשנה מי לסדיגורה ומי לטשורטקוב לקבל את פני רבם, לראות ולהראות. ולחסידים שאינם גמורים נחשבו היהודים התמימים והישרים המתפללים בבתי כנסיותיהם בבתי מדרשם והם אינם נוסעים אבל בדור אחד הצדיקים אנשי שם יהיה אשר מי שהוא אל עיירתם לוג בה את אחד מימי השבת השנה משכימים גם הם לפתחו ופתקא בצירוף פדיום כסף בידם.

אלה האחרונים נקראים בפי החסידים גמורים בשם "בעלי בתים".

10 מלבד אלה היו בימים ההם בעיירת מולדתי עוד יהודים מיהודים שונים. היתה כנופיה קטנה שהיו נקראים בפי בני העירה "חצאי אשכנזים" וגם אלה האשכנזים למחצה לא "מעור אחד" היו. בהם אשר קרוא וכתוב אשכנזית לא ידוע. וכל אשכנזיותם נראתם בהיותם מקצרים מעט בעליונים ומאריכים מעט בתחתונים, בהיות הצווארון אשר על פי כותנתם מקשה ועניבה תענדהו גם המנעלים אשר בגליהם מגוהצים הם. והיו בהם אשר ספרי אשכנזים נושרים מחיקם ולא זו אף זו כי ספרו של ביכנר בשם "הכוח והחומר" המלא כפירה בכל עיקרי האמונות והיה להם לתורה שלימה – בכל זאת ראה הרואה גם את ה"אשכנזים" האחרונים הולכים בימי השבתות והחדים אל בית המדרש הגדול להתפלל, והם לובשים קפוטאות משי ושטריימיליהם בראשיהם. ולא זו ואף זו כי בערבי תשעה באב ראה אותם הרואה בלכתם לפנות ערב אל בית הכנסת לאמירת ה"קינות" ואנפילאות של בד על רגליהם ושקים למושבי אבלות בידיהם.

היו בימים ההם בעיירת מולדתי גם שני דוקטורים – יהודים האחד לרפואה והשני למשפטים. עמהם אין איש בא בחשבון – להם הכל שרי, הכל מחול, כי על כן דוקטורים הם.

החסידות אשר במזרח גליציה היא שקטה ואיננה קנאית

11 האשכנזיות של "חצאי האשכנזים" גם היא היתה אשכנזיות לתיאבון ולא להכעיס. הן גם אלה האשכנזים למחצה אשר בהגיונותיו המחמיצים של ביכנר באו כשמנים ממוחים בעצמותיהם לא שמו את

לבם על הנצנים הראשונים של הספרות העברית החדשה שכבר עלו בימים ההם כפורחת – ולא היו שייכים לאותו מין של משכילים עבריים אשר כל ידעם וכל חפצם וכל תכליתם בחיים לפקוח "עיני עורים"

שלושה בחורי חמד בני עשירים שבעיירה "הריחו פתאום פיח גפרית" ויזוררו פעמים לאין ספרות את יעצוהם כליותיהם לבקש זה אחר זה, ממערכת "המגיד" אשר בליק גיליון גיליון לדוגמא ואחרי קבלם שבועות מספר את הגליונות חנם אספו שארית כחם לצרף פרוטה לפרוטה עד אשר תעלינה הפרוטות לחשבון של דמי חתימה לרבע שנה – על גיליון אחד של המגיד לשלושתם יחד. ואלה שלשת בני העשירים לא רק קראו את הגליון המשותף להם אבל למדו אותו בעיון רב מהחל ועד כלה בשורה האחרונה של "המודעות" ואז בהיות אחת המליצות קשה להם הביאו אותה אם אל אותו היהודי הזקן יליד בוצץ ואליעזר שמו, אשר יצא לו שם בעירה כי בעל תנ"ך הוא ואם אלי הצעיר בבחורים תופשי תורה הלומדים בקלויז לחסידי סדיגורה.

41 ר' מנשה בחצר האשון עשה מלאכתו אמונה בהוראת כתבי קודש ודקדוק שפת עבר ובהוראת שפת אשכנז וספורתה, בדירתו בתוך הכפר היה לאיש אחר, לאחד המלומדים הותיקים בני הדור הישן הוא היה אומר כשאנחנו נכנסים לכרמיהם ופרדסיהם של חכמי אומות העולם וגם אנו נביא מהם לבב חכמה. וכשאנו מטיילים בגני חמד של מליציהם ומשורריהם ושואפים אל קרבנו רוח משיב נפש וריח – בושם המשכר יעלה באפינו ואנחנו נברך עליהם בכל פה ובכל לבב, עלינו לזכור ולא לשכוח אף לרגע כי כל אלה המטעמים והמחמדים רק שאולים הם אתנו. לנו היהודים כרמנו שלנו וגן פרחים שלנו מדור לדור ...

42 השיר האשכנזי היותר חביב עליו היה שירו של גיתה הנקרא בשם "ארל קיניג". ונזדמן לו פעם ספר שירים אשר לדוקטור שלמה מנדלקרן שבו נמצא גם שירו בשם "לכה דודי" ור' מנשה בקראו את השיר הזה היה כמוקסם למראה עיניו ולמשמע אוזניו... בוא וראה! השיר "לכה דודי" הוא חקוי מעשה ידי אמן לשיר "ארל קיניג" אשר לגיתה. אבל בהתייהדו מצא ה"גלגול" את תיקונו. הנה הוא לבוש מחלצות משי ועור פניו קורן באור שבעת הימים!

בביתו מצאתי אור של ספרי מליצה בשפת עבר שלא ראיתי אף לא פללתי לראותם עד היום ההוא. מצאתי כל שלושים ושש החוברות של "כוכבי יצחק" שנערכו על ידי מנחם שטרן 43

אבל אנכי גם לא אכחד תחת לשוני כי בביתו ראיתי עוד מציאה אחת אשר עליה, גם עליה, נפלת:

הנה מצאתי שני ספרים קטנים הכתובים בשפת – חול ולא בשפת מועד. על הספרים האלה הגיד ר' מנשה כי לא הוא אבל אישתו קוראת במ. "לא יאה לאיש צעיר מופלג בתורה ו"חתן אדון" לקרוא סיפורי מעשיות הכתובים בלשון שנשים זקנות נזדקקות לה. ולא אבוש אם אספר כי דווקא שני הספרים הקטנים בשפת החול שלהם העירו אז בהלך מחשבותי מהפכה היותר גדולה ויותר חזקה מכל אלה ספרי המליצה בלשון הקודש אשר באו בימים האחרונים.

הספר האחד הנקרא בשם יעקל"ה קונדס המחבר היה רוצה בעילום שמו והשני בשם ה"נער הפולני" ומחברו היה יצחק יואל לינצקי מהפכה קמה בהלך מחשבותי.

61 החל בימים שלאחר חג שבועות לשנת תרל"ה לצאת בעיר לבוב שבגליציה שבועון יהודאי בשם ישראל'יק שבועון שפתגמו בראשו "בעד כל ישראל" ועורכיו היו שני סופרים צעירים שבאו מרוסיה האחד בשם יצחק יואל לינצקי והשני בשם אברהם גולפדן היה חברי החותם היחידי בעיירתנו על השבועון הזה ולא על שמו אבל על שם חמותו.

62 שבועות אחדים אחרי חג חנוכה לשנת תרל"ו חדש "ישראל'יק" להופיע ועתה נראה ההבדל ביני לבין חברי. לחברי לא אבד מאומה "היה ישראל'יק חי – תבוא עליו ברכה נאסף אל עמיו – ברוך דין אמת" אבל אותי, תקפו געגועים חזקים עליו. לי כבר נדמה הכי ישראל'יק היה מגדל אור ל"כל ישראל" [...]

63 שב חברי ימים מספר לפני חג פורים מעיר צ'רנוביץ אל ביתו מביא היה אתו שני ספרים אחר בעברית השני ביהודית, שניהם הם קובצי שירים של אברהם גולדפדן. יודע חברי לספר כי הוא נפגש בעיר צ'רנוביץ עם גולפדן בעצמו. מלבד זאת הודיע לו גולדפדן כי הוא בא לעיר צ'רנוביץ להמשיך לבדו בלי לינצקי את הוצאתו של ישראל'יק הלבובי. ואין בין ישראל'יק ששבק חיים לכל חי ובין ישראל'יק אשר יקום לתחיה אלא שינוי השם בלבד. כי רק לבעבור הפק רצון מאת היהודים הצ'רנוביצאים שהם חצאי אשכנזים, ישנה את שמו ל"איזראעליטישעס פאלקסבלאט": "עיתון עממי לישראל". [...] אני משתוקק לנסוע עירה צ'רנוביץ לבעבור ראות משורר עברי פנים אל פנים ולבעבור הכר את דרכיו וגם מחשבה עולה על רוחי: לתת לו לקריאה את סיפורי המעשיות אשר איתי בכתובים ולשמוע את משפטו עליהם. לא היתה נסיעה אשר כזאת קלה לי. מוכרח אני להגיד לחברי בבית התפילה ולאבותי בביתי כי אחרי אשר מציעים לי שידוכים משידוכים שונים ואחרי שהולכים וקרבים ימי "הבחינה לעבודת הצבא" החלטתי לנסוע לסדיגורה לשאול בעצת האדמו"ר על אודות השידוכים ולקבל ממנו את ברכתו.